

Asia: VN/4118/2019

Lausuntopyyntö parlamentaarisen ohjausryhmän ja asiantuntijatyöryhmän mietinnöstä, luonnos hallituksen esitykseksi avoimuusrekisterilaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko avoimuusrekisterin perustamista Suomeen?

Kyllä

Mikä esillä olevista kolmesta avoimuusrekisterin soveltamisalavaihtoehdosta tulisi valita (eli mihin tahoihin kohdistuvaa lobbausta ilmoitusvelvollisuuden tulisi koskea)?

Koko valtionhallinto

Yleiset huomiot esityksestä

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja kannattaa avoimuusrekisterin perustamista. Parhaimmillaan avoimuusrekisteri lisää kansalaisten luottamusta poliittiseen ja hallinnolliseen järjestelmäämme ja parantaa niiden seurattavuutta. Avoimuusrekisterin tärkeä tehtävä on myös torjua epäasiallista vaikuttamista.

Mietinnössä pohditaan mahdollisena uhkakuvana sitä, että julkisuudessa rekisteristä syntyisi kuva "lobbaamisen mustana listana". Tämän uhkakuvan torjumiseen on aiheellista kiinnittää huomiota, eikä rekisteri saa kääntyä sitä käyttäviä, läpinäkyvästi ja avoimista lähtökohdista toimivia toimijoita vastaan. Erityisen tärkeää on rekisteristä viestiminen kansalaisille ja medialle. Tavoitteena tulisi olla, että rekisteri lisää myös ymmärrystä yhteiskuntavaikuttamisen merkityksestä päätöksenteolle ja toiminnan yleistä hyväksyttävyyttä.

Monen yleishyödyllisen kansalaisjärjestön toimintaan kuuluu osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon tärkeiksi katsomissaan asioissa. Tällöin vaikuttaminen on muun muassa asiantuntemuksen ja kokemustiedon tuomista päätöksenteon käyttöön ja eri kohderyhmien puolesta puhumisesta. Esimerkiksi EHYTin osalta vaikuttamistyö on sitä, että tuomme päättäjille ajankohtaista tietoa päihdehaittojen ehkäisystä, luomme tilannekuvaa päihdekysymyksistä yhteiskunnassa ja tuomme eri kohderyhmien ja kansalaisten näkökulmia päätöksenteon tueksi.

Vaikuttamistyö ja niin kutsuttu lobbaaminen ovat parhaimmillaan merkittävä osa yhteiskunnallista keskustelua, tiedon jakamista, osallisuuden vahvistamista ja yhteisen käsityksen rakentumista.

Tapaamiset, lausunnot, kannanotot ja asiantuntijatyö ovat jatkossakin oleellinen osa järjestöjen toimintaa, joka vahvistaa osallisuutta ja demokratiaa. Lain ja rekisterin vaikutuksia kansalaisyhteiskuntaan on myös hyvä arvioida käyttöönoton jälkeen.

EHYT yhtyy lausunnossaan SOSTE ry:n esiin tuomiin huomioihin muun muassa siitä, että esitetty sääntely ei erottele vaikuttamista sen motiivien tai intressien mukaan. Vaikuttamisessa on monia tasoja ja monia (epäsuoria)mekanismeja. Erityisesti epäasiallinen vaikuttaminen tai vaikka yksityistä taloudellista etua ajava vaikuttamistoiminta voi naamioitua tai piiloutua. Esimerkiksi ”SOSTE muistuttaa myös, että usein myös yksityisiä taloudellisia erityisintressejä edistetään yhdistysmuotoisella toiminnalla, jolloin yksityistä etua tavoittelevaa vaikuttamista ja toisaalta tavoitteiltaan yleishyödyllistä kansalaistoimintaa ei kaikilta osin voida erottaa toisistaan toiminnan organisaatiomuodon perusteella. Toisaalta yksityiset taloudelliset intressit kietoutuvat myös eri alojen tutkimustoimintaan, kuten Santtu Raitasuon tuore väitöskirja vero-oikeuden saralla osoittaa.” Jotta avoimuusrekisteri olisi aidosti läpinäkyvä ja mahdollistaisi vaikuttamistoiminnan tarkastelun, tulisi rekisteriin kerättävät tiedot määriteltävä huolella. Tämä liittyy esimerkiksi vaikuttamistoiminnan teemojen, vaikuttamisen kohteiden tai tavoitteiden/intressien kuvaamiseen.

Pidämme tärkeänä, ettei raportointi aiheuta järjestöille liian suurta hallinnollista taakkaa. Toivomme, että ilmoituksen tekeminen on mahdollisimman käyttäjäystävällistä. Tämä tukee myös raportoinnin yhteismitallisuutta. Pyydämme myös harkitsemaan, riittäisikö ilmoituksen tekeminen kerran vuodessa kahden sijaan.

Lainsäädäntöä valmisteltaessa on syytä määritellä mahdollisimman selkeästi, mitkä tahot kuuluvat lain piiriin ja mitä tarkoitetaan lainsäädännön mukaisella ammattimaisella ja systemaattisella vaikuttamisella eli mitä toimia rekisteriin ilmoitetaan.

Neuvottelukunnan kokoonpanossa on huomioitava niiden tahojen – myös järjestöjen - edustus, jotka käyttävät avoimuusrekisteriä työssään.

Pakarinen Marja
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry